

Planstrategi 2021-2024

Sarpsborg kommune

Vedtatt i bystyret 10.12.2020

Innhold:

1. Innledning	3
1.1 Hva er en kommunal planstrategi og hva brukes den til?	3
1.2 Nasjonale forventninger til kommunal planlegging 2019-2023	3
1.3 Utfordringene som vektlegges i planstrategien	3
1.4 Utfordringer som følger av Covid 19	3
2. Kommuneplan – samfunnsplan og arealplan	4
2.1 Samfunnsplan 2018-2030	4
2.1.1 Vurdering av samfunnsplanen	4
2.2 Arealplan 2021-2033	5
2.2.1. Vurdering av arealplanen	5
3. «Vi i Sarpsborg» -Kommunen som arbeidsgiver og samfunnsaktør	5
3.1 3.1 Vurdering av «Vi i Sarpsborg». Plattform for ledelse og medarbeiderskap	6
4. Sosial bærekraft	6
4.1 Sentrale utviklingstrekk	6
4.2 Utfordringsbildet	6
4.3 Hva gjøres for å møte utfordringene? Styringsdokumenter, kunnskaps- og planbehov	6
4.3.1 Styringsdokumenter under arbeid	6
4.3.2 Styringsdokumenter som rulleres eller utarbeides	7
4.3.3. Styringsdokumenter som vil gjelde og som ikke rulleres	8
4.4 Oppsummering av kunnskaps- og planbehov - sosial bærekraft	9
5. Økonomisk bærekraft	9
5.1 Sentrale utviklingstrekk	9
5.2 Utfordringsbildet	10
5.3 Hva gjøres for å møte utfordringene? Styringsdokumenter, kunnskaps- og planbehov	10
5.3.1 Styringsdokumenter under arbeid	10
5.3.2 Styringsdokumenter som rulleres eller utarbeides	11
5.3.3 Styringsdokumenter som vil gjelde og som ikke rulleres	12
5.3.4 Styringsdokument som utgår	12
5.4 Oppsummering av kunnskaps- og planbehov - økonomisk bærekraft	13
6. Miljømessig bærekraft	13
6.1 Sentrale utviklingstrekk	13
6.2 Utfordringsbildet	13
6.3 Hva gjøres for å møte utfordringene? Styringsdokumenter, kunnskaps- og planbehov	13
6.3.1 Styringsdokumenter under arbeid	13
6.3.2 Styringsdokumenter som utarbeides i perioden	13
6.4 Oppsummering av kunnskaps- og planbehov - miljømessig bærekraft	15
7. Samarbeid for å nå målene	15
7.1 Samarbeidskultur og frivillig innsats	15
8. Samfunnssikkerhet og beredskap	15
9. Styringssystem og type styringsdokumenter	16
9.1 Oversikt over styringsdokumentene	16
9.1.1 Styringsdokumenter under arbeid	17
9.1.2 Utarbeides i perioden og oppstartsår	18
9.1.3 Vedtatte styringsdokumenter som ikke rulleres i denne perioden	20
9.1.4 Styringsdokument som utgår	20

1. Innledning

1.1 Hva er en kommunal planstrategi og hva brukes den til?

Planer er verktøy for å konkretisere og følge opp politisk vedtatte målsettinger. Hvert fjerde år, innen ett år etter at det nye bystyret er valgt, skal kommunen utarbeide en planstrategi. (Plan- og bygningsloven, § 10.1). Planstrategien skal ta stilling til hvorvidt kommuneplanen skal revideres og angi hvilke planoppgaver kommunen skal prioritere i fireårsperioden. Planoppgavene skal være behovsstyrt og ikke gjøres mer omfattende enn nødvendig av hensyn til ressursbruken.

Kommunen har utarbeidet et kunnskapsgrunnlag med beskrivelse av utviklingstrekk, utfordringer og muligheter i «Slik har vi det i Sarpsborg» (link). Til kunnskapsgrunnlaget hører også notat om folkehelsa i Sarpsborg 2020 og en oppdatert levekårsrapport.

I lys av utviklingstrekkene og utfordringene vurderes hvorvidt kommuneplan og temaplaner skal opprettholdes, rulleres eller fases ut, samt hvilke nye plan- og utredningsbehov kommunen har.

1.2 Nasjonale forventninger til kommunal planlegging 2019-2023

Nasjonale forventninger til regional og kommunal planlegging fra 2019 peker på følgende utfordringer som skal vektlegges:

- å skape et bærekraftig velferdssamfunn
- å skape økologisk bærekraftig samfunn gjennom blant annet offensiv klimapolitikk og en forsvarlig ressursforvaltning
- å skape et sosialt bærekraftig samfunn
- å skape et trygt samfunn for alle

Det forventes at FNs 17 bærekraftsmål skal være grunnlag for regional og kommunal planlegging. De 17 bærekraftsmålene er utviklingsmål for å bedre sosial, miljømessig og økonomisk bærekraft. Kunnskapsgrunnlaget sier noe om status i Sarpsborg for de 17 bærekraftsmålene.

1.3 Utfordringene som vektlegges i planstrategien

Det er mange positive utviklingstrekk å finne i Sarpsborg både sosialt, økonomisk og miljømessig. Sarpsborg har samtidig et sammensatt utfordringsbilde som kan gi krevende målkonflikter opp mot bærekraftsmålene. Denne planstrategien legger vekt på disse utfordringene:

- behov for økt sysselsetting og økt utdanning i befolkningen
- opprettholde og øke Sarpsborgs bidrag til matvaresikkerhet
- behov for klimatilpasninger, rent vann, ren luft og naturmangfold
- økte utfordringer med levekår, herunder omfanget av lavinntektsfamilier og psykisk helse blant unge
- møte konsekvenser av en aldrende befolkning
- utfordringen med å utvikle en kompakt by og lokalsentre som samtidig gir attraktive bomiljøer for alle livsfaser
- behov for en tydelig utforming av Sarpsborg og Nedre Glommas (Søndre Vikens) rolle i regional utvikling

1.4 Utfordringer som følger av Covid 19

Covid 19 har skapt negative konsekvenser for mange og bekymringer for store konsekvenser på lengre sikt. Permitteringer og tapte arbeidsplasser og inntekt er blant de alvorligste. Sosiale ulikheter i økonomi og skolearbeid kan forsterkes. Samtidig har flere opplevd positive sider, som mer tid til familie, mer hvile og mindre stress, tid til skolearbeid, fysisk aktivitet og friluftsliv. Mer bruk av digitale verktøy og mindre reising har påvirket miljøet positivt og gjort arbeidet mer effektivt. Konsekvensene for arbeidsliv, sosialt liv og helse vil vise seg på lengre sikt. En spørreundersøkelse gjennomført av Korus Øst om «Ungdom i koronatiden» i Sarpsborg i mai 2020, viste at like mange oppga positive som negative konsekvenser. Men ensomheten ble sterkere for en del. 14 % av

elevene hadde én foresatt som ble permittert eller mistet jobben. I Oslo hadde 20 % av elevene en foresatt som mistet jobben. Fallet i sysselsatte andre kvartal var ikke fullt så dramatisk i Sarpsborg som landet for øvrig, men alvorlig nok (Kilde: Telemarksforskning/SSB). Sarpsborg kommune har lagt innsats i å avbøte negative konsekvenser, gjennom blant annet lokal tiltakspakke for næringslivet og mobilisering og samordning av tilbud og tjenester til barn og unge. Ikke minst er ressurser og tiltak satt inn for å redusere smitte og gjennomføre testing effektivt. Utviklingen vil bli fulgt nøye og systematisk framover innenfor alle relevante fagområder.

2. Kommuneplan – samfunnsplan og arealplan

Kommuneplanen er det øverste styringsdokumentet i kommunen. Den gir langsiktige mål og retning for utviklingen i Sarpsborg. Andre planer skal bidra til å gjennomføre målene kommuneplanen setter. Handlingsplanen med økonomiplan og årsbudsjetter skal være kommuneplanens handlingsdel. Den omfatter hele kommunens virksomhet og skal gi en realistisk oversikt over sannsynlige inntekter, forventede utgifter og prioriterte oppgaver i planperioden de fire neste budsjettårene. Kommuneplanen har en samfunnsdel og en arealdel, som sammen skal ivareta både kommunale, regionale og statlige mål, interesser og oppgaver (plan- og bygningsloven § 11-1).

2.1 Samfunnsplan 2018-2030.

Samfunnsplanen ble vedtatt 12. april 2018. Den har ambisjoner om vekst i befolkning, antall arbeidsplasser og skatteinntekt noe som innebærer et ønske om å bli mer attraktiv som sted å bo, arbeide og besøke. Med attraktivitetsmodellen som utgangspunkt, er økonomisk bærekraft vektlagt i samfunnsplanen. Samtidig skal veksten være sosialt- og miljømessig bærekraftig, og alle tre bærekraftsdimensjonene skal legges til grunn for politiske beslutninger. Planen sikter mot å vise, løfte og sikre de viktige kvalitetene og slippe til de menneskelige ressursene som Sarpsborg har. Samfunnsplanen har mål og strategier for - det gode hjemstedet, - jobbene for framtida og - opplevelser for livet:

1. Det gode hjemstedet har et mangfold av boligtilbud og gode bomiljø, trygge, korte og effektive reiser til og fra gjøremål, meningsfull hverdag i alle livsfaser og kultur basert på åpenhet, tillit, inkludering og deltakelse.
2. Jobbene for framtida er avhengig av helhetlig regional tilrettelegging gjennom samarbeid, gode lokaliseringer og infrastruktur, og at næringslivet har tilgang til relevant kompetanse. Innovasjon og miljømessig bærekraft er vektlagt og det at kommunen bruker sine virkemidler som tjenesteprodusent, arbeidsgiver, arealforvalter og innkjøper.
3. Opplevelser for livet handler om byutvikling og byliv, naturopplevelser, rekreasjon og mosjon og et rikt kulturtilbud. Ikke minst handler det om å støtte opp om lokale ressurser og samarbeid med innbyggere og frivillige.

2.1.1 Vurdering av samfunnsplanen

Flere planer og strategiske dokumenter er utarbeidet etter 2018 med referanse til samfunnsplanens intensjoner og strategier, eksempelvis oppvekstplan og kulturplan. Bærekraftsdimensjonene som samfunnsplanen er tuftet på, er relevante og i tråd med nasjonale forventninger til kommunal planlegging. Samfunnsplanen har strategier som er langsiktige og vurderes som relevante og aktuelle opp mot utfordringsbildet i kunnskapsgrunnlaget. Videre er samfunnsplanen i tråd med Vikens planstrategi og nasjonale forventninger om bærekraftsmål. Det taler for å la samfunnsplanen gjelde fram til 2024.

2.2 Arealplan 2021-2033

Kommuneplanens arealdel er kommunens overordnede styringsdokument innenfor areal- og transportpolitikken. Arealplanen er et verktøy for nå målene i samfunnsplanen. Arealplanen skal bidra til befolkningsvekst og arbeidsplassvekst. Den skal gi disponibelt areal til å dekke framtidige boligbehov, tjenestebehov, teknisk infrastruktur og transportbehov, og den skal sikre natur- og friluftslivsområder. Sosial, økonomisk og miljømessig bærekraft skal ligge til grunn sammen med nasjonale og regionale føringer. Viktige føringer er knutepunktutvikling, utnyttelse av eksisterende bebygde arealer, bevaring av viktige kulturverdier og naturverdier.

Arealplanen skal sikre forutsigbar arealutvikling og være et godt styringsverktøy for detaljplanlegging og byggesaksbehandling.

2.2.1. Vurdering av arealplanen

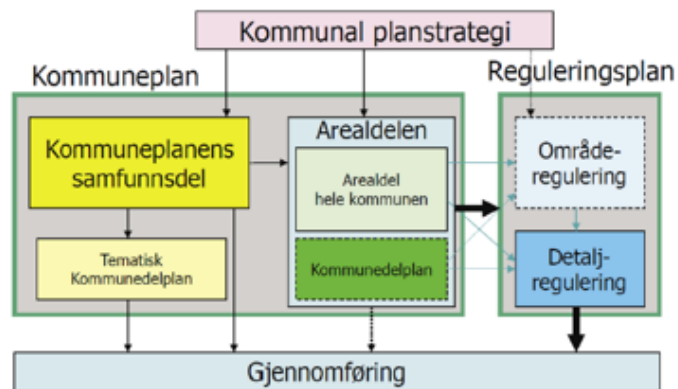
Arealplanrulleringen ble påbegynt i 2017. Grunnen til rulleringen var at Sarpsborg kommune ikke hadde arealer nok til å møte den fremtidige og ønskede veksten fram til 2050. Det var også behov for å sikre arealer for de som vil bli berørt av vei- og jernbaneutbygging. Som en del av revideringsarbeidet, skulle det lages en strategi for fortetting. Arealplan 2021-2033 er nå under slutføring med sikte på endelig behandling våren 2021. I kommende periode vil ressursene rettes mot oppfølging av planen og gjennomføring.

3. «Vi i Sarpsborg» -Kommunen som arbeidsgiver og samfunnsaktør

Sarpsborg kommune er en av de største arbeidsgiverne i Sarpsborg. Som arbeidsgiver til cirka 4400 medarbeidere har Sarpsborg kommune et viktig samfunnsoppdrag blant annet med sysselsetting, rekruttering, kompetansebygging og det å være et attraktivt sted å jobbe. Medarbeiderne er dessuten kommunens viktigste ressurs for å gi gode tjenester til innbyggerne og møte samfunnsutfordringene. Gjennom plattform for ledelse og medarbeiderskap skal kommunen forvalte verdigrunnlaget og bidra til sosial, økonomisk og miljømessig bærekraft.

Vi i Sarpsborg. Plattform for ledelse og medarbeiderskap er tuftet på et verdisett og en grunntanke om at vi alle tar felles ansvar for felles utfordringer. Medarbeidere og ledere er myndiggjorte og tar ansvar i lys av kunnskap, erfaringer, holdninger, verdier, delegasjon og tillit. Til arbeidsgiverplattformen hører lærlingestrategi, kompetansestrategi, handlingsprogram heltid, IA avtale og oppfølging gjennom lederavtaler. Under vises eksempler på tiltak som følger av samfunnsansvaret, forankret i lærlingestrategi, kompetansestrategi og mangfoldsplan:

- Sarpsborg kommune tar aktiv del i arbeidet med å kvalifisere innbyggere for arbeid. Dette skjer gjennom lærlingesatsning, samarbeid med videregående skole og høyskole om elev og student praksis, samarbeid med Norsksenteret og NAV om praksisplasser for de som trenger språkpraksis, ren arbeidstrening eller arbeidspraksis.
- Kommunen skal ansette fem lærlinger per år i henhold til handlingsprogram Heltid.
- Som arbeidsgiver jobbes det med en heltidskultur- som vil medføre at flere vil kunne ha et arbeid og inntekt som gjør at de kan klare seg selv
- Det jobbes aktivt med helsefremmende arbeidsplasser for de som jobber i kommunen og fokus på forebyggende tiltak mot skader, sykefravær og frafall fra arbeidslivet.
- Det legges til rette for å kunne sysselsette de som ikke kan stå i ordinært arbeid, men som er i behov for varig tilrettelagt arbeid i offentlig virksomhet, (VTO plasser)

3.1 3.1 Vurdering av «Vi i Sarpsborg». Plattform for ledelse og medarbeiderskap

«Vi i Sarpsborg» ble vedtatt i bystyret i 2012. Det er behov for å vurdere mål og strategier på ny i lys av utfordringene og hvilke krav som stilles til kommunen som arbeidsgiver inn i en ny tid. Rullering av plattformen vil starte opp i 2021. Øvrige strategidokumenter som lærlingestrategi, kompetansestrategi, handlingsprogram heltid og andre vurderes innarbeidet i plattformen.

4. Sosial bærekraft

4.1 Sentrale utviklingstrekk

Det er flere positive utviklingstrekk i Sarpsborg som gir grunn til optimisme. Mange innbyggere i alle aldre har det bra, er friske, aktive og trygge. Trivselen i skolen er fortsatt høy. Utdanningsnivået øker litt år for år, ungdom bruker mer tid enn før på skolearbeid og skoleresultatene er mer positive enn før. Flere enn før fullfører videregående skole, og sjansen for å få jobb øker jo lengre elevene står i skoleløpet. Flere innvandrerbarn enn før går i barnehage og en av tre innvandrere har høyere utdanning. Valgdeltakelsen har økt noe og tilliten til andre mennesker og til institusjonene er ganske stor. Dette er ressurser som vil være viktige for å løse utfordringene Sarpsborg har i dag og vil møte framover.

I et sosialt bærekraftperspektiv har Sarpsborg store og komplekse utfordringer som skal løses. Sarpsborg ligger lavere enn landsgjennomsnittet på de fleste levekårsindikatorer og på helsetilstanden. Sarpsborg har en høy andel barn i lavinntektsfamilier og høy andel unge uføre. I tillegg får befolkningsstrukturen, med en stor andel eldre, og for liten andel unge, konsekvenser for den sosiale og økonomiske bærekraften.

4.2 Utfordringsbildet

Følgende utfordringer vektlegges det strategiske arbeidet denne bystyreperioden:

- Alderssammensetning: Alderssammensetning med mange eldre gjør at forsørgerbyrden blir stor. En følge av eldreveksten er mange innbyggere med demens
- Økning i psykiske plager er en nasjonal trend som også gjelder Sarpsborg. Sarpsborg har forholdsmessig mange dødsfall som skyldes selvmord og narkotika. Ensomhet er vanligere enn før og særlig blant yngre innbyggere.
- Sammensatte levekårsutfordringer (samfunnsfloke): årsaker til og konsekvenser av levekårsutfordringene er så komplekse å forstå og både nødvendig og krevende å løse i fellesskap. Innsatsen må rettes inn mot flere livsfaser, flere arenaer og basert på de mange positive ressursene som fins i lokalsamfunnet for å lykkes.
- Når befolkningen øker, må matproduksjonen øke tilsvarende for å opprettholde matvaresikkerheten. Matsikkerhet er avhengig av arealer å produsere mat på, gode systemer for produksjon, og gode handelssystemer for å fordele maten.

Frivillig innsats, engasjement og deltakelse er avgjørende for å oppnå sosial bærekraft, sammen med kommune og næringsliv. For å løse utfordringene i fellesskap kan det være behov for å videreutvikle gode former for samarbeid og rolleavklaringer. Det er derfor behov for mer kunnskap om hvordan lokale interesser, ressurser og nettverk og hvordan de kan bidra til å fremme sosial bærekraft.

4.3 Hva gjøres for å møte utfordringene? Styringsdokumenter, kunnskaps- og planbehov

4.3.1 Styringsdokumenter under arbeid

1. Kommunedelplan struktur og kapasitet i heldøgnsomsorgen 2021 – 2033. Planen skal sikre et helhetlig arbeid med å utvikle en heldøgnsomsorg som tilfredsstillers dagens og fremtidens standard, og som er tilpasset innbyggerne behov. Dette omfatter heldøgnsstilbud til eldre og personer med demens, yngre personer med behov for heldøgnsomsorg, personer med rus og/eller psykiske lidelser

og personer med psykisk utviklingshemning. En sentral utfordring i kommunedelplanen vil være behovet for flere plasser til eldre, spesielt for personer med demens.

2. Kommunedelplan for barnehagekapasitet og skolekapasitet 2020-2031: Planen skal trekke opp linjer for fremtidig struktur i barnehager og skoler. Planen skal angi kapasitet og arealbehov for den enkelte barnehage og skole basert på nye prognoser og fortetningsstrategier i arealplan. Arealplanen, som antas å komme til sluttbehandling på nyåret 2021, vil dermed gi føringer for vurderingene av framtidig struktur.

3. Handlingsprogram for digital oppvekst 2021-2024: Handlingsprogrammet skal bidra til at alle barn og unge får mest mulig likt grunnlag for tilegnelse av digital kompetanse og læring med digitale verktøy

4. Kommunedelplan for idrett, friluftsliv og fysisk aktivitet 2020-2031. Planen skal inneholde en helhetlig anleggs-, areal- og aktivitetspolitikk for de neste tolv årene, og et kortsiktig fireårig rullerende handlingsprogram. Planen skal legge til rette for at alle innbyggere i Sarpsborg skal ha best mulig forutsetninger for å drive med idrett, friluftsliv og fysisk aktivitet og målet er økt aktivitet.

5. Plattform for bibliotekjeneste. 3. mars 2020 ble det vedtatt å utarbeide overordnede strategier for kommunens bibliotekjeneste. Strategiene skal bygge på kommunedelplan for kultur og vil følge opp mål og strategier i samfunnsplanen sammen med nasjonal bibliotekstrategi og bibliotekloven. I forbindelse med behandling av handlingsprogram med økonomiplan (HP) i 2019 ble det besluttet utarbeide strategier for litteraturuken. Disse vil inngå i et handlingsprogram for litteraturuken som knyttes til det nye biblioteket og innarbeides i plattform for bibliotekjeneste. Det handler om å utvikle biblioteket som en kulturarena tilgjengelig for alle og arena for offentlig samtale og debatt.

Andre handlingsprogram som utarbeides og sluttbehandles høsten 2020/vinteren 2021:

7. Handlingsprogram radikalisering og voldelig ekstremisme. Programmet skal sikre og styrke en helhetlig innsats mot hatkriminalitet, radikalisering og ekstremisme. Det tar utgangspunkt i samfunnsplan, Regjeringens handlingsplan mot radikalisering og voldelig ekstremisme, Nordic Safe Cities`formål og FN`s bærekraftsmål.

8. Handlingsprogram for avlastning og pårørendestøtte. Handlingsprogrammet skal sikre varierte tjenester til familier som har hjemmeboende barn og unge med hjelpebehov. Den vektlegger barns rett til å vokse opp med sine foreldre i tråd med FNs barnekonvensjon og NOU – På lik linje.

9. Handlingsprogram for personell som har deltatt i internasjonale tjenester. Oppstart ble vedtatt i bystyret i februar 2019. Hensikten er å følge opp og ivareta personell som har vært i internasjonal tjeneste. Handlingsprogrammet skal vektlegge anerkjennelse, ivaretagelse og oppfølging av veteraner og deres familier som har behov for ulike tilbud.

10. Handlingsprogram for legetjenesten. Handlingsprogrammet skal ivareta fastlegeordningen

4.3.2 Styringsdokumenter som rulleres eller utarbeides

1. Kommunedelplan for folkehelse og forebygging: Denne kommunedelplanen vil erstatte gjeldende kommunedelplan for folkehelse og svare opp utfordringene med sosial ulikhet og utenforskap og samarbeid for å nå målene.

2. Handlingsprogram psykisk helse og rus. Handlingsprogrammet erstatter Handlingsprogram mot rus 2009 – 2012. Handlingsprogrammet svarer opp utfordringen med økte psykiske plager og lidelser i befolkningen kombinert med rusrelaterte problemer. Handlingsprogrammet tar sikte på å favne bredere i lys av et mer sammensatt utfordringsbilde siden 2009.

3. Alkoholpolitisk handlingsprogram ble vedtatt 18.06.2020. Den inneholder retningslinjer for salgs- og skjenkebevillinger. Skal forebygge og begrense skadelig bruk av alkohol, regulere tilgjengelighet av alkohol, redusere rusrelatert vold, skader og ulykker og skape trygghet for barn og unge. Handlingsprogrammet er lovpålagt og rulleres i 2024 i forbindelse med ny bevillingsperiode.

4. Kommunedelplan for mangfold, inkludering, og likeverd 2016-2028. Formålet med mangfoldsplanen er å redusere alle former for diskriminering og dermed bidra til å utvikle Sarpsborg

til et samfunn der alle har lik mulighet til å lykkes og være med å sikre at Sarpsborg kommune gir likeverdige tjenester til alle innbyggerne. Planen skal bidra til å heve kompetanse om, og forankre diskrimineringsperspektivene i organisasjonen Sarpsborg kommune og i lokalsamfunnet. Planen vektlegger dialog med alle berørte grupperinger i Sarpsborg, og medarbeidere i Sarpsborg kommune. Planen har god forankring over tid og tiltakene i planen tas opp til vurdering årlig. Den har skapt gode og stabile møteplasser som gir et godt grunnlag for å utvikle dialog og samarbeid med innbyggerne og foreninger. Kommende periode er innholdet modent for oppdatering og fornying. Prosessen vil vektlegge behov for å redusere utenforskap og ensomhet og følge opp samfunnsplanens strategier for det gode hjemstedet med fokus åpenhet, tillit, inkludering og deltakelse og at ressurser i lokalsamfunnet slippes til og bidrar til sosial bærekraft.

5. Handlingsprogram for trafikksikkerhet. Tiltaks- og prioriteringsliste for trafikksikkerhetstiltak langs kommunal vei 2019-2020, revidert 05.06.2019. Visjonen er at ingen skal bli drept eller hardt skadd på veinettet i Sarpsborg. Handlingsprogrammet til trafikksikkerhetsplanen inneholder tiltaks- og prioriteringsliste for fysiske trafikksikkerhetstiltak, ikke-fysiske tiltak, og på fylkesvei/riksvei.

6. Strategisk støykartlegging og handlingsplan mot støy i byområdet Fredrikstad og Sarpsborg 2019-2023. Dette er lovpålagt etter forurensningsforskriften kapittel 5. Fredrikstad er ansvarlig for utarbeidelsen. Kartleggingen skal oppdateres hvert femte år og gir grunnlag for revidert handlingsplan. Dette ble gjort i 2017 og fulgt opp med en handlingsplan mot støy i byområdet Fredrikstad og Sarpsborg. Ny støyvurdering gjøres i 2022.

7. Handlingsprogram for utvikling av «østre bydel». Kunnskapsgrunnlaget viser at det er store levekårsforskjeller i ulike deler av Sarpsborg. I østre deler av sentrum bor størst andel med dårlig råd, helse og ustabile boforhold. Det er behov for å løfte området med flere virkemidler sosialt, fysisk og boligpolitisk. Strategisk eiendomsutvikling bør vurderes som et virkemiddel. En hovedutfordring er at levekårenes årsaker og konsekvenser er komplekse og krever at mange må samarbeide for å bedre situasjonen. Virkemidlene som kan tas i bruk er sammensatte. Å ta for seg et avgrenset område, utrede muligheter med virkemidler på tvers, kan bidra til å bedre levekårene for de som bor der og gjøre området mer stabilt, trygt og attraktivt.

4.3.3. Styringsdokumenter som vil gjelde og som ikke rulleres

1. Kommunedelplan helse og omsorg 2017-2028. Planen tar sikte på en mer sosialt og økonomisk bærekraftig modell for tjenesteutvikling for å løse helseutfordringene. Omleggingen skal først og fremst bidra til at brukere av tjenestene får bedre muligheter til å mestre egen hverdag til tross for sykdom, problemer eller funksjonsnedsettelse. Planen skal bidra til aktive liv så lenge som mulig. Det betyr at eldre kan bo hjemme lengre og oppleve det som trygt og noe de mestrer. Dette skal nås gjennom en fremtidsrettet tjeneste som legger vekt på den enkeltes ressurser og aktivisering, forebygging og rehabilitering i hverdagen. Kommunedelplanen gjelder i perioden.

2. Handlingsprogram for legetjenester. Handlingsprogrammet ble vedtatt 20.10.2020. Den skal sikre tilstrekkelig og likeverdige legetjenester

3. Plattform for livslange tjenester 2017-2028. Målgruppa er personer med kognitive funksjonsnedsettelser og deres familier. Plattform for livslange tjenester er et styringsdokument og verktøy for å sikre rettigheter til individuelle tjenester, gi forutsigbarhet og avklare forventninger om kommunens tjenestetilbud gjennom ulike livsfaser. Tjenestene tar utgangspunkt i den enkeltes ressurser og potensiale for egenmestring. Plattformen er fortsatt en god oppskrift på hvordan man jobber i boveiledningstjenesten. Plattformen inneholder tiltak som er gjennomført eller er i arbeid. Plattformen bør evalueres om noen år. Evalueringen vil avdekke om det er behov for en justering eller en mer omfattende rulling.

4. Handlingsprogram mot vold i nære relasjoner 2018 - 2021. Hensikten er å forebygge og bekjempe vold i nære relasjoner gjennom et kunnskapsbasert og samordnet hjelpetilbud og ved å sette vold i nære relasjoner på dagsorden. Voldsutsatte skal møte ansatte som er oppmerksomme, kompetente, trygge og handlingsdyktige. Handlingsprogrammet har tre innsatsområder: 1. Forebygge, avdekke og

hjelpe, «Rett hjelp til rett tid», 2. Informasjon og kompetanse, 3. Samhandling og samarbeid. Mange tiltak gjenstår, men er under arbeid/utvikling, blant annet prosedyrer og opplæring for å avdekke og hjelpe. Nettverksgruppen «Samlet mot vold» er videreført. Etablering av et felles varslingsystem er under utvikling. Handlingsprogrammet gjelder i perioden.

5. Handlingsprogram Tett på for et trygt og godt barnehage- og skolemiljø – forebygging av krenkelser, utenforskap og ensomhet. Handlingsprogrammet ble vedtatt høsten 2020 og er forankret i barnehageloven, opplæringsloven, rammeplan for barnehage, fagplaner og i kommunedelplan oppvekst. FN's barnekonvensjon.

6. Oppvekstplan 2018-2030. Kommunedelplanen har et 12-årsperspektiv, med tilhørende handlingsdel. Handlingsdelen rapporteres på gjennom den årlige kvalitetsmeldingen og rulleres årlig i handlingsprogram med økonomiplan. Oppvekstplanen synliggjør og forplikter arbeidet med å legge til rette for at alle barn i Sarpsborg skal gis mulighet for en god oppvekst og et godt utdanningsløp. Planen tydeliggjør hvordan kommunen skal sikre kvalitet og etterleve de krav og forventninger som er rettet mot tjenester innen sektoren. Den har en tydelig sammenheng med strategiene i samfunnsplanen.

7. Kommunedelplan for kultur 2019-2030. Planen har tre satsningsområder; fellesskap og kultur, byutvikling og kultur, profesjonell kultur. Planen har forankring i Samfunnsplanen og bidrar til både økonomisk bærekraft gjennom fokus på byutvikling og profesjonell kultur, samt gjennom utdanningsinnholdet, og sosial bærekraft ved å legge vekt på fellesskap, mangfold, breddekultur, barn og unge, bibliotek møteplasser og lavterskeltilbud.

8. Plattform for kulturskolen 2020-2024. Kulturskolens programtilbud skal ivareta læring, opplevelse, skaping og formidling. Det har breddeprogram, kjerneprogram og fordypningsprogram. Tilbudene skal kunne gi elever mulighet til å kvalifisere seg for videre skoleløp og utdanning. Kulturskolen skal også medvirke til å styrke kulturell kompetanse og utfoldelse i lokalsamfunnet gjennom forpliktende samarbeid med skole-, kultur- og helsesektoren. Samarbeidet retter seg mot alle innbyggere i kommunen.»

4.4 Oppsummering av kunnskaps- og planbehov - sosial bærekraft

Følgende planer rulleres kommende periode:

- Kommunedelplan for folkehelse og forebygging
- Handlingsprogram psykisk helse og rus
- Alkoholpolitisk handlingsprogram
- Kommunedelplan for mangfold, inkludering, og likeverd
- Handlingsprogram for trafikksikkerhet; prioritert tiltaksliste revideres årlig
- Strategisk støykartlegging og handlingsplan mot støy i byområdet Fredrikstad og Sarpsborg 2019-2023
- Handlingsprogram for utvikling av «østre bydel»

5. Økonomisk bærekraft

5.1 Sentrale utviklingstrekk

Arbeidsplassveksten påvirkes mye av strukturelle forhold som kommunen ikke kan påvirke i stor grad. Samtidig ligger muligheter for å skape næringsattraktivitet gjennom omstilling, innovasjon og tilrettelegging for gründere i samarbeid med andre. Det ligger et potensial for sirkulærøkonomi og bruk av innovativ teknologi til gjenvinning.

Næringsattraktiviteten for Sarpsborg isolert sett og for nabokommunene varierer fra år til år, men det er det regionale perspektivet og samarbeidet som skaper muligheter for bærekraftig utvikling og attraktivitet samlet sett. Å bygge Nedre Glommas identitet, funksjon og rolle i storbyregionen med flerkjernet utvikling og kompakt byutvikling, er både en utfordring og mulighet.

Reisevanene i Nedre Glomma tyder på at det er en lang vei til målet om redusert utslipp med større sykkelandel, men flere enn før reiser kollektivt.

Befolkningsveksten tyder på økt attraktivitet som bosted, noe vi også ser på den økte boligbyggetakten, med flere boliger i sentrumsområdet. Det er positivt for utviklingen av den kompakte byen. En utfordring er fortsatt å gjøre byen mer attraktiv for barnefamilier gjennom gode og trygge bomiljø. De etterspurte bokvalitetene med trygghet, tilgjengelighet til grønne og sosiale steder med estetiske kvaliteter, er også viktig for eldre for å ha det bra i hverdagen. Levekårsforskjellene i ulike deler av kommunen gjør seg gjeldende i boliger og bomiljø med dårligere kvaliteter som trafikk og støy, der leieandelen er høy og flyttheppigheten er stor.

5.2 Utfordringsbildet

Følgende utfordringer vektlegges det strategiske arbeidet denne bystyreperioden:

- Arbeidsplassvekst: Noe mindre enn landsgjennomsnitt og sammenlignbare kommuner
- Kompetanse/utdanningsløp: Hvordan koble næringslivets behov for arbeidskraft, kompetanse og innovative krefter med og kompetanse og ressurser i befolkningen? Hvordan bedre motivasjon og gjennomføring av videregående skole og kvalifisere til arbeid?
- Kompakt byutvikling: hvordan skape arbeidsplasser i sentrum, sammen med attraktive, gode bomiljø som ivaretar innbyggere i alle livsfaser og inkluderer innbyggere med ulike forutsetninger
- Nedre Glommas rolle i storbyregionen: Hvordan bidra til en vekstbalanse som er funksjonell for Nedre Glommas innbyggere, pendlere og bedrifter, samtidig som matproduksjonen sikres og naturmangfoldet ivaretas?

Kunnskapsgrunnlaget peker på et behov for mer kunnskap om hvilken kompetanse og ressurser i bred forstand vi finner i regionen vår og hva som er næringslivets behov for kompetanse og ressurser i dag og framover. Utviklingstrekk i pendlingsmønsteret er et annet tema å studere nærmere. Innsikt i hvilke virkemidler som kan tas i bruk samlet for at flere ungdom vil gjennomføre skole, ta utdanning og skaffe seg jobb bør også ses på, enten i arbeidet med utenforskap eller i arbeid med næringsutvikling.

5.3 Hva gjøres for å møte utfordringene? Styringsdokumenter, kunnskaps- og planbehov

5.3.1 Styringsdokumenter under arbeid

Kystzoneplanen Sarpsborg 2021-2033. Kystzoneplanen skal sikre en levende kyst som er tilgjengelig for alle. Planen følger opp samfunnsplanens strategi om naturopplevelser, rekreasjon og mosjon og er et virkemiddel for å styre utviklingen i kystsonen som er best for næring, kulturmiljøet og friluftslivet. Planen binder natur, kultur og friluftsliv sammen der viktige landskap og kulturmiljøer underlegges hensynssoner. Planen legger også til rette for arbeidsplasser som utnytter kystens potensiale gjennom stedstilpasset næring, uten at det skal gå på bekostning av tilgjengeligheten for alle.

Kommunedelplan for kulturminner 2020-2032. Planen skal sikre kulturhistoriske verdier, synliggjøre kulturminner og kulturmiljøer som viktige ressurser og som en del av identiteten til Sarpsborg. Planen skal ha oppdatert kartlegging av kulturminner og kulturmiljøer og avklare om kulturminnene har nasjonal, regional eller lokal verdi. Dette vil gi et formelt grunnlag for sikring av vernehensyn, samt helhetlig og forutsigbar forvaltning i kommunens øvrige planarbeid og løpende saksbehandling.

InterCity-prosjektet Østfoldbanen. Nytt dobbeltspor på Østfoldbanen er en del av InterCity-satsingen på Østlandet. Vedtatt samfunns mål er: *-InterCity-korridorene skal ha et miljøvennlig transportsystem av høy kvalitet som knytter bo- og arbeidsområdene godt sammen.* Satsingen skal gi kortere reisetid og flere avganger på Østfoldbanen. Det legges vekt på å plassere stasjonene så sentralt som mulig for å bidra til ønsket by- og sentrumsutvikling med fortetting rundt stasjonene for at flere kan benytte kollektivtransport.

Kommunedelplaner under InterCity-prosjektet:

- Kommunedelplan med konsekvensutredning for InterCity dobbeltspor Borg bryggerier-Klavestad og fv. 118 Ny Sarpsbru.
- Kommunedelplan med konsekvensutredning for IC dobbeltspor Rolvsøy - Borg bryggerier

5.3.2 Styringsdokumenter som rulleres eller utarbeides

1. Overordnet strategi for Søndre Viken Næringsregion: Nedre Glomma regionråd vedtok 6.9.2019 å utarbeide en overordnet strategi for nærings samarbeidet med utgangspunkt i samarbeidsavtalen og kommuneplanene i de respektive kommunene. Målet for samarbeidet er å utvikle Nedre Glomma til en av de mest attraktive og konkurransedyktige næringsdestinasjonene i Osloregionen. Dette innebærer å styrke regionens omdømme innen næringsutvikling, samarbeide om næringsetablering og utvikling av næringsarealer, samarbeide om klyngeutvikling (sirkulær økonomi, smart energi, marine næringer), styrke kommunikasjonen og samhandlingen med næringslivet internt i regionen og eksternt, samt styrke samhandlingen i Osloregionen. Strategien blir utarbeidet i samarbeid med de lokale næringsforeningene i kommunene. Arbeidet svarer opp utfordringen med å skape flere arbeidsplasser og regionalt samarbeid er avgjørende for å få det til.

2. Plattform for anskaffelser. Denne erstatter nåværende anskaffelsesstrategi fra 2017. Hensikten er å bidra til god økonomistyring og sette anskaffelsesarbeidet i sammenheng med de overordnede målene og verdiene kommunen har. Den revideres i 2021, sammen med kommunens seriøsitetsbestemmelser og anskaffelsesreglement. Digitaliserings-direktoratet har signalisert at det kommer en revidert veileder mot arbeidslivskriminalitet og sosial dumping som også blir vurdert i revideringsarbeidet.

3. Kommunedelplan kommunikasjon 2015-2026. Planen har mål for omdømme, kommunikasjon og IKT for perioden 2015 til 2026, og tiltak for perioden 2015-2018. Kommunens informasjon skal tilpasses brukerne og legge til rette for dialog og engasjement. IKT skal fokusere på effektivitet, trygghet og innovasjon. Økt attraktivitet og oppfatninger i tråd med kommunens verdier er viktige mål for omdømmearbeidet.

Planen avløses av Plattform for kommunikasjon Det avsettes ressurser til å sette i gang arbeidet i 2022. Plattformen skal beskrive kommunens mål, strategier og tiltak for kommunikasjonsarbeid. Den skal beskrive hvordan samfunnsmessige endringer, utviklingstrekk og utfordringer, påvirker hvordan kommunen kommuniserer, og hvilke innsatsområder vi vil prioritere. Dette kan for eksempel være hvilke kanaler vi vil satse på.

4. Handlingsprogram for Olavsdagene 2018-2030. Olavsdagene skal bruke historien inn i vår egen samtid for å befeste Sarpsborg som Olavs by – lokalt, regionalt, nasjonalt og internasjonalt. Strategiene er utformet på tre satsningsområder, kulturell kompetanse, kulturbasert næring og stedsutvikling. Disse skal bidra til å utnytte potensialet til Olavsdagene og gjøre Sarpsborg til et mer attraktivt sted å bo, jobbe og oppleve. Tiltak er koblet til kommunedelplan for kultur. I 2026 har vi et nytt jubileumsår og strategiene bør rulleres fram mot 2026, med en oppstart i 2024.

5. Områdeplan Sandesund-Greåker. Planprogram for kommunedelplan Sandesund-Greåker ble vedtatt i 2014, men planarbeidet ble satt på vent på grunn av arbeid med Intercity- prosjektet, arealplanen og sentrumsplanen. Rasfare i deler av området ga behov for å undersøke og avklare geotekniske forhold. Følgende ambisjon for planarbeidet ble vedtatt i planprogrammet: Å legge grunnlaget for helhetlig og bærekraftig utvikling av strekningen, legge til rette for fortetting og transformasjon med større andel bolig og næring, fremme områdets historie og vannets betydning for Sarpsborgsamfunnet, tilrettelegge for økt bruk av sykkel og kollektivtransport, utbedre Glommastien som tur- og sykkelsti og øke opplevelsesverdi, øke tilgjengeligheten til elva. Dette vil bidra til å styrke attraktiviteten i og rundt byområdet. Nærheten til vann, høyverdig kollektiv, utvikling av bydelssenteret Greåker kan gjøre området særlig attraktivt som sted å bo. Området har behov for transformasjon etter tidligere industrivirksomhet. En utvikling her gjør at man unngår å ta i bruk nye arealer i tråd med nasjonale føringer og ambisjonen om kompakt byutvikling.

Formannskapet vedtok følgende i møte 29.10.20, sak 96/20 Kommuneplanens arealdel 2021-2033 til offentlig ettersyn: **Sandesund/Greåker, transformasjon og bærekraftig fortetting skal sikres gjennom**

egen områderegulering. Dette forutsetter omfattende grunnundersøkelser. «Kommunedelplan Sandesund – Greåker» ble omgjort til «Områdeplan Sandesund-Greåker»

6. Plattform for eiendomsforvaltning 2017-2020. Målene er å bidra til effektiv tjenesteproduksjon for brukerne. Kommunen skal være en aktiv og fremtidsrettet grunneier og strategisk eiendomsutvikler. Kommunen skal opptre på markedsmessige betingelser der annet ikke er politisk vedtatt eller lovpålagt. Som utbygger skal kommunen ta samfunnsansvar ved å ivareta miljøet og satse på bærekraftige løsninger, sette krav til bruk av lærlinger og tiltak mot sosial dumping i bygge- og anleggskontrakter. Plattformen bør revideres i slutten av perioden. Rullering av kommuneplanens arealdel vil legge nye føringer for arealbruk og arealeffektivitet i utbyggingsområder. Føringer fra overordnede planer, politiske vedtak og organisatoriske endringer medfører et behov for å sammenstille dette i et overordnet styringsdokument.

5.3.3 Styringsdokumenter som vil gjelde og som ikke rulleres

1. Kommunedelplan sentrum 2019-2031. Sentrumsplanen tar utgangspunkt i samfunnsplanens mål om befolkningsvekst gjennom fortetting og kompakt byutvikling. Planen legger til rette for 2400 nye arbeidsplasser, 1750 nye boliger og 3 500 flere innbyggere i sentrum innen 2030. Planen peker på hvilke kvaliteter som må ligge til grunn for å utvikle Sarpsborg sin attraktivitet. Planen er bygd opp rundt sju sentrale plangrep. Det er ikke behov for å revidere planen. Dersom Borregård gjør tiltak som endrer risikobildet og gir større endringer i risikokonturene, kan det bli aktuelt å vurdere hensynssonen rundt Borregård på ny.

2. Hovedsykkelveier i Sarpsborg og Fredrikstad. Strategi og handlingsplan. Hovedmålet er å få flere til å sykle noe som bidrar til å kutte klimagassutslipp og samtidig bedre folkehelsen. Sykkelen skal bli et vanlig transportmiddel, særlig for arbeidsreiser. Det er et mål at 12 % av alle reiser, som gjennomføres skal foregå med sykkel i Nedre Glomma. Én av fire korte bilreiser må overføres til sykkel. Strategidelen viser lokaliseringsprinsipper og standard for hovedsykkelveinettet. Handlingsdelen konkretiserer og prioriterer tiltak, og fordeler ansvar. Planen er vedtatt i Fylkesutvalget, Sarpsborg Bystyre og Fredrikstad Bystyre i juni 2017 og er et samarbeid mellom partene i Bypakke Nedre Glomma, herunder kommunene, Østfold fylkeskommune og Statens vegvesen. Planen er under gjennomføring. Det er behov for å gjøre opp status og lage digitale kart over sykkelveinettet. Gjennomføring av planen er viktig for å nå mål om nullutslipp og mer miljømessig bærekraftig utvikling.

3. Kommunedelplan for Langemyr og Langemyrfjellet. Vedtatt 21.09.2006. Bør gjelde i perioden - området bør sees i sammenheng med resten av arealplanarbeidet. Planen er gammel og bør revideres sammen med neste arealplanrevisjon.

4. Revidert tiltaksutredning og handlingsplan - lokal luftkvalitet Fredrikstad og Sarpsborg. Vedtatt i 2018. Tiltaksutredningen omfatter en kartlegging av dagens situasjon (2016) og forventet framtidig situasjon (2022) for trafikkutvikling og luftkvalitet. Tiltaksutredningen, med handlingsplan og tiltak, skal bidra til at luftforurensningen holder et nivå som tilfredsstiller kravene i forurensningsforskriften. Dette er viktig for utvikling av arealene i Sarpsborg kommune. Målt luftkvalitet legges til grunn for om/når krav om revidering av tiltaksutredningen og handlingsplan utløses.

5.3.4 Styringsdokument som utgår

1. Boligpolitisk plattform 2015. Formålet er å fastsette ambisjoner for boligbygging, omfang og boligtyper og avklare kommunens engasjement og styring overfor det private markedet, samt legge til rette for et godt boligsosialt tilbud. Den angir hvilke virkemidler kommunen skal ta i bruk for en variert befolkning, miljøvennlig bygging, attraktive bomiljø og sosial boligpolitikk. De boligsosiale tiltakene er gjennomført og deler av kunnskapsgrunnlaget er utdatert. Som styringsdokument har planen en begrenset kraft i dag. Aktuelle strategier og tiltak innarbeides og sikres i arealplanen, og vurderes i andre styringsdokumenter som *Plattform for eiendomsforvaltning, Kommunedelplan Sandesund-Greåker*, samt i *handlingsprogram for utvikling av «østre bydel»*. Enkelte analyser av tema som boligmarked, boligutvikling, boligbehov, bostedspreferanser og boligsosiale forhold, gjøres etter behov i arealplaner og annet arbeid med stedsutvikling for å nå mål i samfunnsplanen.

5.4 Oppsummering av kunnskaps- og planbehov - økonomisk bærekraft

Følgende styringsdokumenter igangsettes kommende periode:

- Kommunedelplan kommunikasjon 2015-2026 utgår og erstattes av "Plattform for kommunikasjon".
- Kommunedelplan Sandesund-Greåker tas opp igjen
- Plattform for eiendomsforvaltning revideres.
- Overordnet strategi for Søndre Viken Næringsregion

6. Miljømessig bærekraft

6.1 Sentrale utviklingstrekk

Innbyggerne Sarpsborg har trygt drikkevann, med god kvalitet, leveringssikkerhet og alternativ vannforsyning. Men ledningsnettene har for mye lekkasjer. En kan forvente 10 % økning i årsnedbør, 25 % økning vinter- og vår, og oftere kortvarige, kraftige nedbør de neste årene. Mengden av overvann gir en stor belastning på avløpsnettene, særlig når nedbøren er kraftig og hyppig. Kravene til rensing er skjerpet og det er behov for utbedringer både på rensing, kapasitet og kvalitet.

Fylkesmannen opplyser i brev av mai 2020 at enhver ny tilknytning til eksisterende vann og avløpsnett, er å anse som forsettlig brudd på utslippstillatelsen

De største utslippene i Sarpsborg kommer fra industri og veitrafikk. I nedre Glomma har det vært noe vekst i utslipp fra jordbruk og sjøfart, og reduksjon i utslipp til oppvarming, samt veitrafikk, luftfart og industri. Fjernvarme og solenergi er, sammen med vannkraften gode kilder til ren energi i Sarpsborg og med potensial til å utvikles.

Sarpsborg kommunes har frodige våtmarksområder og variert kulturlandskap, store skogområder, elver og sjø som minner om rike økosystemer med biologisk mangfold. Det stilles spørsmål om hvordan tilstanden nå er for artene som ble kartlagt i 1994.

6.2 Utfordringsbildet

Følgende utfordringer vektlegges i det strategiske arbeidet denne bystyreperioden:

- Tilpasning til klimaendringene og kutte klimagassutslipp: Det er en stor utfordring for Nedre Glomma å redusere utslipp i industri og bidra til større sykkel- og kollektivandel.
- Ren luft og rent vann: Gode overvannssystemer er viktig å vektlegge gjennom hele prosessen fra planlegging, utforming og til gjennomføring og drift. Avfallshåndtering er også viktig grep, samt begrense utslipp til Oslofjorden
- Naturmangfold: Med økt befolkningsvekst som gir økt bruk av arealer, er det særlig viktig å vite om viktige naturverdier og verne om naturmangfoldet. Kunnskapsgrunnlaget peker på et behov for oppdatert kunnskap om naturmangfoldet i Sarpsborg, biologisk mangfold, fisk og vilt.
- Bevare områder for matproduksjon: Ønsket vekst i næring og befolkning gir også press på dyrket og dyrkbar mark. Det er viktig å løse disse utfordringene for å verne om matproduksjonen

6.3 Hva gjøres for å møte utfordringene? Styringsdokumenter, kunnskaps- og planbehov

6.3.1 Styringsdokumenter under arbeid

1. Kommunedelplan for klima- og energi 2021-2030. Planen skal bidra til reduksjon av klimagassutslipp og økt miljøvennlig energiomlegging. Planen skal også bidra til at Sarpsborgsamfunnet forberedes på å tilpasse seg klimaendringene.

6.3.2 Styringsdokumenter som utarbeides i perioden

1. Kommunedelplan vei, vann og avløp 2015-2026. Planen skal sikre at ny, teknisk infrastruktur ses i sammenheng med fremtidig utbygging (Kommuneplanens Arealdel 2015 – 2026) og vedtatte prinsipper for byens vekst og utvikling. Den skal også ivareta behov for fornying/rehabilitering av kommunaltekniske anlegg. Videre skal planen sikre at det kan hentes ut økonomi- og

effektivitetsgevinster ved at teknisk infrastruktur for vei, vann og avløp kan samordnes fysisk i planleggings-, prosjekterings- og utbyggingsfasene. Planen skal rulleres og erstattes med en Kommunedelplan vann og avløp fra 2021. Den må rulleres for å ivareta nye målsettinger om forsyningssikkerhet, endringer i klima og økte miljøkrav. Planen skal finne løsninger for å øke utskiftingstakten på ledningsnettet.

1. Overordnet plan for vannmiljø i Sarpsborg kommune – tilstand, utfordringer, mål og prioriteringer. Vedtatt desember 2017. Målet i planen er at Innbyggerne i Sarpsborg kommune, også de kommende generasjoner, skal ha tilgang på rene og innbydende vassdrag og sjøområder, et biologisk mangfold og gode muligheter for sunn rekreasjon. Et varig godt vannmiljø skal prioriteres foran kortsiktige økonomiske innsparingsmuligheter.

Den regionale vannforvaltningsplanen rulleres og forventes å gjelde fra 2022. Overordnet plan for vannmiljø i Sarpsborg følger opp den regionale med rulling fra 2022. Det vil innebære å evaluere gjennomførte tiltak og måloppnåelse og få oppdatert kunnskapsgrunnlag, samt fange opp endringer i den regionale planen. Arbeid med denne planen kan gi faktagrunnlag for en kommunedelplan for naturmangfold. (se avsnitt om kommunedelplan naturmangfold under)

2. Handlingsplan for bekker. Bekkene i Sarpsborg er viktige elementer i landskapet og har en hydrologisk betydning. De gir også opphav til biomangfold i og rundt bekken. Klimaendringene bidrar til økt generell avrenning fra jordbruksområder, avløp og annen infrastruktur. Nedbør kan påvirke bekkene som flomveier avhengig av hvordan overvann håndteres i utbygde områder. En mulig konflikt mellom ønsket overvannsfunksjon/flomveifunksjon og økologisk kvalitet/vannkvalitet bør ses på og håndteres. Med kobling til overordnet plan for vannmiljø, utarbeides en handlingsplan for bekker, herunder sjøørettbekker som krever særlig oppfølging. Et langsiktig mål bør være å sikre bekkenes vannkvalitet. En slik plan vil være viktig for stedsutvikling og arealforvaltning i kommunen. Denne samordnes med overvannsplan

3. Handlingsplan for Tunevannet 2017-2021. Overordnet plan for vannmiljø vil peke på hvilke handlingsplaner som det er behov for å revidere. Tunevannet har en viktig rekreasjonsverdi for befolkningen. Den revideres i 2023.

4. Tiltaksplan for Isesjø 2005. Tiltaksplanen sier noe om hvordan Isesjø kan ivaretas som råvannskilde for drikkevann, som leveområde for planter og dyr, og som rekreasjonsområde for kommunens befolkning. Selv om Baterø bygges ut som hovedvannkilde, er Isesjø fortsatt reservedrikkevannskilde, med tilhørende krav fra mattilsynet. Isesjø har hatt utfordringer med blå-grønne alger. Påvirkningsfaktorene kan ha endret seg med fortetting og utbygging av nedslagsfeltet. Det bør sees på om tiltakene har hatt effekt, hvilke tiltak som bør videreføres, og om nye tiltak må iverksettes. Planen bør kalles handlingsplan for Isesjø, som planen for Tunevannet.

6. Overvannsplan 2021-2023. Bystyret besluttet i behandlingen av Handlingsplan 2020-2023 å lage egen plan for overvannshåndtering. Denne vil inneholde kart over vannveier og bygge på vedtatt felles veileder for overvannshåndtering i Morsa og Glomma sør. Arbeidet koordineres med handlingsprogram for bekker spesielt og andre handlingsplaner for vann, og sammenholdes med arealplanens bestemmelser om blå-grønn faktor og overvannshåndtering

7. Strategi for spesielle miljøtiltak i jordbruket (SMIL) 2020-2024. Vedtatt 11.3.2020. Strategien for kommunale miljøtiltak legges til grunn når kommunen skal fordele statlige midler til jordbruksformål. Gjeldende strategi prioriterer tiltak som motvirker forurensning i vann og vassdrag. Strategien følger syklusen med Nasjonal miljøplan som gir føringer for regional miljøplan som igjen gir føringer for kommunal strategi. Denne revideres hvert fjerde år.

8. Kommunedelplan naturmangfold. Planen erstatter Viltplan og plan for biologisk mangfold. Hensikten er å bidra til å sikre naturtyper og arter som er trua blant annet som følge av klimaendringer og arealendringer. Et tverrsnitt av kommunens naturtyper skal sikres for ettertiden. Viltplan og plan for biologisk mangfold er utdaterte og det er behov for oppdatering med ny kartlegging av arter, landskap og arealressurser. Planen vil bidra til å kvalitetssikre og effektivisere saksbehandling og gi bedre grunnlag for tiltak og prioriteringer i arealforvaltningen. Gjeldende

styringsdokumenter som vurderes inn i planarbeidet er: Sjøørretbekker i Sarpsborg kommune (1997), Ferskvannsfisken i Sarpsborg (1999), Viltet i Sarpsborg (2004), Biologisk mangfold i Sarpsborg (2000), Landbruksplan (2001), Hovedplan for landbruksveier (1999), samt Skogtakst og områdetakst (Skogbruksplan, 2020). Skogbruksplanen er en egen plan for hver enkelt skogeier i Sarpsborg kommune. Denne innebærer registrering av skogen i Sarpsborg og rulleres ideelt sett med 10-15 års mellomrom.

6.4 Oppsummering av kunnskaps- og planbehov - miljømessig bærekraft

Følgende styringsdokumenter, strategier og kunnskapsarbeid gjøres fram mot 2024:

- Kommunedelplan vei, vann og avløp avløses av kommunedelplan vann og avløp
- Overordnet plan for vannmiljø i Sarpsborg kommune, herunder Handlingsplan for bekker (ny), handlingsplan for Isesjø og Handlingsplan for Tunevannet 2017-2021
- Kommunedelplan naturmangfold, herunder forvaltningsplan for vilt

7. Samarbeid for å nå målene

FNs bærekraftsmål nummer 17 er uttrykt i samfunnsplanens visjon. Det innebærer samhandling gjennom forpliktende partnerskapsavtaler og samarbeidsavtaler, dialog, medvirkningsprosesser, og deltakelse på flere arenaer. Partnerskap for næringsutvikling i Søndre Viken, By-kraft-samarbeidet, klimasamarbeid, bypakkesamarbeid, interkommunalt selskap for avfallshåndtering, nettverk i arbeid med utenforskap, er noen eksempler. Mange samarbeidsarenaer involverer frivillige aktører og organisasjoner og det er et potensial for å utvikle disse samarbeidsarenaene.

7.1 Samarbeidskultur og frivillig innsats

Kunnskapsgrunnlaget konkluderer med at frivillig innsats, engasjement og deltakelse er avgjørende for den sosiale bærekraften, sammen med kommune og næringsliv. I planstrategien 2016-2023 ble det vedtatt at strategier for frivillighet skulle innarbeides i samfunnsplanen. Samfunnsplanen beskriver overgangen fra «service-samfunn» til «fellesskapsamfunn», «der innbyggerne ikke er kunder, men aktører som skal bidra til fellesskapet. I alle nærmiljø er det noe som må gjøres. I hver person er det en evne og styrke til å bidra. For de fleste er det å bidra en nøkkel til livskvalitet. Kommunen kan bidra til å kartlegge interessene og ønskene om å bidra. I fremtiden vil kommunen bli mer avhengig av dette for å være sosialt og økonomisk bærekraftig. Det fordrer et fokus på evner og ferdigheter i stedet for problemer og behov, og gjensidig tillit mellom kommune og samfunn» En målsetting i samfunnsplanen er: «Innbyggerne i Sarpsborg skaper og deltar i aktiviteter». En annen er «å skape en kultur basert på åpenhet, tillit, inkludering og deltakelse.» Målsettingene har strategier som forplikter kommunens virksomheter og samarbeidspartnere å legge til rette på mange områder. Derfor må strategiene følges opp i kommunens virksomheter, tjenester, i planprosesser, og i nærmiljøarbeid generelt. For å løse utfordringene i fellesskap, kan det være behov for å skaffe mer kunnskap om interessene, ressursene og nettverkene i nærmiljøene, videreutvikle gode former for samarbeid og avklare roller. Det vil ikke bli utarbeidet egen plan for frivillighet, men strategiene skal konkretiseres i alle planarbeid, handlingsprogram, prosjekter og virksomhetsplaner.

8. Samfunnssikkerhet og beredskap

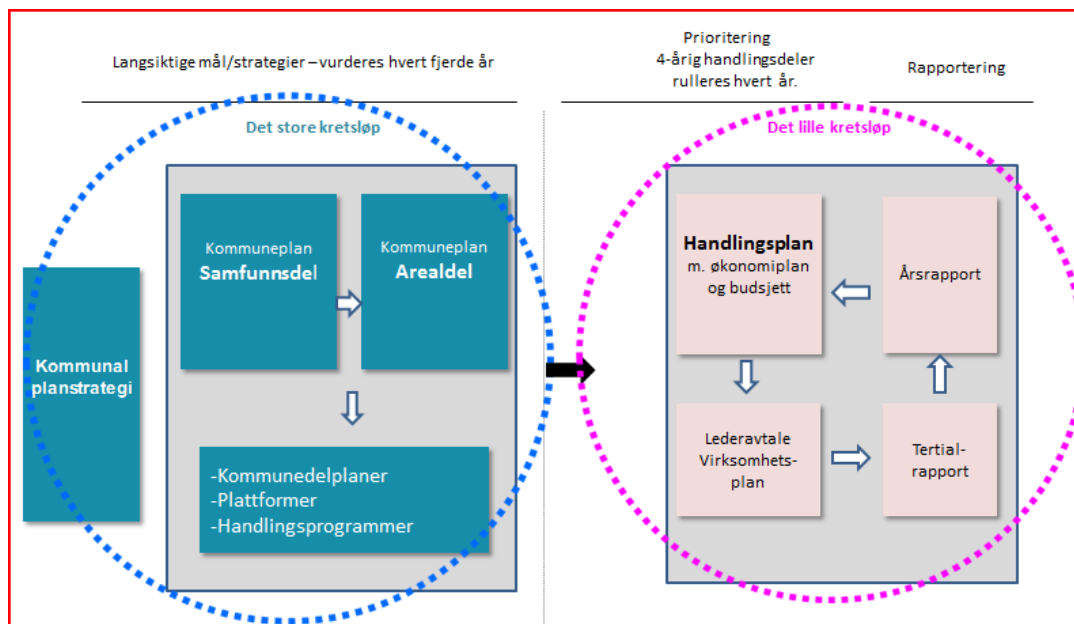
Kommunen plikter å gjennomføre en helhetlig risiko- og sårbarhetsanalyse i henhold til sivilbeskyttelsesloven, samt kartlegge sårbarhet i forbindelse med arealutnyttelse i henhold til plan- og bygningsloven. Sårbarheten dreier seg om naturmessige forhold som konsekvenser av klimaendringer; ras, flom og havnivåstigning. Det kan også være virksomhetsbasert sårbarhet som samfunnsviktig infrastruktur; samferdsel, vann- og strømforsyning, telekommunikasjon håndtering av terrortrusler med videre. Helhetlig risiko- og sårbarhetsanalyse (ROS), ble grundig gjennomgått og oppdatert i 2019. I løpet av perioden vil ROS-analysen revideres dersom det oppstår endringer i risiko- og sårbarhet på bakgrunn av evaluering av hendelser og om det avdekkes forhold som påvirker risiko- og sårbarhet. Overordnet beredskapsplan og beredskapsplaner til kommuneområdene

revideres årlig. I tillegg blir enkelttiltak i overordnet ROS fulgt opp i virksomhetsplaner og handlingsplaner. Samfunnssikkerhet og beredskap er også tema som gjennomgås av kommuneledelsen årlig eller oftere hvis nødvendig. Klimatilpasninger blir fulgt opp i risiko og sårbarhetsanalyser (tiltaksanalyser) som gjennomføres ved alle nye utbygginger både av områder og enkeltbygg. I tillegg utformes dokumentasjon av brannvesenet, «Brannordning» som inneholder organisering og dimensjonering av tiltak i henhold til brann og eksplosjonsvernloven. Arbeidet er påbegynt og ferdigstilles på nyåret 2021.

Ny rullering av helhetlig ROS vil settes i gang i 2023.

9. Styringssystem og type styringsdokumenter

Dagens plan- og styringssystem består av kommuneplan (samfunnsdel, arealdel), kommunedelplaner, plattformer, handlingsprogrammer, handlingsplan med årsbudsjett og virksomhetsplaner.

Plan: Benyttes kun om det som er planer etter plan- og bygningsloven - samfunnsdel, arealdel, handlingsplan (HP) og kommunedelplaner - med tilhørende krav til medvirkning. Inneholder fakta, utviklingstrekk, føringer, muligheter, utfordringer, mål, strategier og tiltak (fireårig handlingsdel).

Plattform: Benyttes om styringsdokumenter som ikke er vurdert å skulle være kommunedelplaner, men som gir et grunnlag for styringen innen et tema. Inneholder fakta, utviklingstrekk, føringer og intensjoner, men vanligvis ikke en omfattende handlingsdel. Det står fritt om man vil følge medvirkningsbestemmelsene i plan- og bygningsloven.

Handlingsprogram: Styringsdokumenter som benyttes når hovedhensikten er å liste opp og prioritere tiltak. Det står fritt om man vil følge medvirkningsbestemmelsene i plan- og bygningsloven.

Samtlige styringsdokumenter omtales i Sarpsborg kommunes fireårige handlingsplan, som vedtas av bystyret i desember hvert år. I handlingsplanen angis også hvilke tiltak som skal prioriteres i den kommende fireårsperioden for å oppnå målene i styringsdokumentene. Gjennom denne prosessen rulleres styringsdokumentenes tiltaksdel årlig.

9.1 Oversikt over styringsdokumentene

Tabellene under gir en oppsummering med oversikt over kommunedelplaner, plattformer, handlingsprogram og eventuelle kartlegginger som er under arbeid og hvilke som skal utarbeides fram mot 2024, med årstall for oppstart av arbeidet. Deretter følger en liste over vedtatte planer som ikke rulleres denne perioden, men følges opp i handlingsplan med økonomiplan årlig i perioden.

9.1.1 Styringsdokumenter under arbeid

	Styringsdokumenter under arbeid	Merknader
	<i>Overordnede planer</i>	
1	Kommuneplanens arealdel 2021-2033 (arealplan)	Svarer opp mål om vekst og bærekraft, utfordring med kompakt by, bærekraftige byer og samfunn.
2	Kommunedelplan for kulturminner 2021-2033	Oppdaterer kartlegging og sikring av viktige kulturminner og kulturmiljøer, er forankret i samfunnsplanens strategier om «opplevelser for livet.»
	<i>Sosial bærekraft</i>	
3	Kommunedelplan struktur og kapasitet i heldøgnsomsorgen 2021 – 2033	Svarer opp utfordringen med økt behov for kapasitet som følge av økt omfang av eldre befolkning og demens
4	Kommunedelplan for barnehagekapasitet og skolekapasitet 2020-2031	Skal angi kapasitet og arealbehov, og vurdere framtidig struktur.
5	Handlingsprogram for digital oppvekst 2021-2024	Skal angi hvordan oppnå digital kompetanse og læring med digitale verktøy. Svarer opp utfordring med kompetanse og utdanning i befolkningen.
6	Kommunedelplan for idrett, friluftsliv og fysisk aktivitet 2020-2031	Har mål om økt aktivitet som er viktig for folkehelse. Plan for anlegg, areal og aktivitet og med tilhørende handlingsprogram
7	Plattform for bibliotekstjenesten	Skal følge opp mål i samfunnsplanen og bygge på kommunedelplan for kultur, samt nasjonal bibliotekstrategi og lov om bibliotek som kulturarena tilgjengelig for alle, arena for offentlig samtale og debatt. Planlagt styringsdokument for litteraturuka utgår. Temaet inngår i denne plattformen.
8	Handlingsprogram «tett på» for et trygt og godt barnehage- og skolemiljø	
9	Handlingsprogram radikaliserings og voldelig ekstremisme	Utformes i forpliktende samarbeid med politiet. Har fokus på sårbare grupper og en tilnærming med forebygging av utenforskap og, og skape trygge nærmiljø, refererer til samfunnsplan
10	Handlingsprogram for avlastning og pårørendestøtte	Skal sikre varierte tjenester til familier som har hjemmeboende barn og unge med hjelpebehov.
11	Handlingsprogram for personell som har deltatt i internasjonale tjenester	Skal sørge for anerkjennelse, ivaretagelse og oppfølging av veteraner og deres familier. Oppstart vedtatt i 2019.
12	Handlingsprogram for legetjenesten	Skal sikre tilstrekkelig og likeverdige legetjenester
	<i>Økonomisk bærekraft</i>	
13	Kystsoneplanen Sarpsborg 2021-2033	Skal ivareta behov for kystrelaterte arbeidsplasser, besøks-attraktivitet, og miljømessig bærekraft
14	InterCity-prosjektet Østfoldbanen: herunder Kommunedelplan med konsekvensutredning for IC dobbeltspor Fredrikstad – Sarpsborg, rv 110 Simo – St Croix og fv 118 Ny Sarpsbru med eventuell omlegging av rv 111 øst for Hafslund.	Skal gi miljøvennlig transportsystem og svare opp utfordringen med å kutte klimagassutslipp, knytte sammen bo- og arbeidsområdene med kortere reisetid og flere avganger, sentral plassering bidrar til byutvikling, mer attraktivt å bo, jobbe og besøke

	Styringsdokumenter under arbeid	Merknader
15	Overordnet strategi for næringsssamarbeidet i Søndre Viken	Svarer opp utfordringen med å skape flere arbeidsplasser. Regionalt samarbeid er avgjørende for å få det til. Arbeidet er del av samarbeidsavtale Søndre Viken næringsregion som er vedtatt i regionrådet
<i>Miljømessig bærekraft</i>		
16	Kommunedelplan for klima- og energi 2021-2030.	Skal bidra til reduksjon i klimagassutslipp og tilpasning til klimaendringer. Svarer opp utfordringen med klimaendringer. Svarer også opp innspill fra Sammen for Sarpsborg, enstemmig vedtatt 27.8.

9.1.2 Utarbeides i perioden og oppstartsår

	Styringsdokumenter som rulleres/ utarbeides i perioden. Oppstartsår⇒	2021	2022	2023	2024	Merknader
<i>Overordnede planer</i>						
1	«Vi i Sarpsborg». Plattform for ledelse og medarbeiderskap	x				Skal svare opp utfordringer som krever bidrag til sysselsetting og gir nye behov for kvalifisering, kompetanse og rekruttering, og nye arbeidsmetoder.
2	Plattform for anskaffelser	x				Erstatter nåværende anskaffelsesstrategi. Hensyntar sosial bærekraft ved å innarbeide tema arbeidslivskriminalitet og sosial dumping iht. ny veileder fra digitaliseringsdirektoratet. Bidrar også til utfordringer med miljømessig bærekraft ved å sikre grønne innkjøp.
3	Helhetlig ROS-analyse			x		Svarer opp behov for vurderinger av sårbarhet i areal og infrastruktur som følger av klimaendringer og samfunnsmessige forhold som epidemier, terrortrusler med videre.
<i>Sosial bærekraft</i>						
4	Kommunedelplan for folkehelse og forebygging	x				Svarer opp utfordringene med sosial ulikhet og utenforskap og samarbeid for å nå målene.
5	Handlingsprogram psykisk helse og rus				x	Svarer opp utfordringer med psykisk uhelse kombinert med rusutfordringer. Skal favne et mer sammensatt utfordringsbilde. Erstatter handlingsplan mot rus fra 2009.
6	Alkoholpolitisk handlings-program og retningslinjer for salg og skjenke-bevillinger 2020-2024			x		Skal forebygge og begrense skadelig bruk av alkohol, regulere tilgjengelighet av alkohol, redusere rusrelatert vold, skader og ulykker og skape trygghet for barn og unge. Er lovpålagt

Planstrategi for Sarpsborg 2021-2024

	Styringsdokumenter som rulleres/ utarbeides i perioden. Oppstartsår⇒	2021	2022	2023	2024	Merknader
7	Kommunedelplan for mangfold			x		Vektlegger utfordring med utenforskap og ensomhet gjennom inkludering og likeverd.
8	Handlingsprogram for trafiksikkerhet	x				Utløser tilskuddsmidler, svarer opp samfunnsplanens mål om større sykkelandel og trygge bomiljø
9	Strategisk støykartlegging og handlingsplan mot støy i byområdet Fredrikstad og Sarpsborg 2019-2023		x			Er lovpålagt. Gir grunnlag for tiltak for å nå mål i samfunnsplan om bomiljøkvalitet og fremme folkehelse («det gode hjemstedet»)
10	Handlingsprogram for utvikling av «østre bydel»	x				Svarer opp utfordringen med kompakt og attraktiv by å bo og jobbe i, bedre levekår, redusere sosiale ulikheter, behov for å løfte området med flere virkemidler sosialt, fysisk og boligpolitisk. Strategisk eiendomsutvikling vurderes som ett virkemiddel.
Økonomisk bærekraft						
11	Overordnet strategi for Søndre Viken Næringsregion	x				Skal svare opp utfordringen med å skape flere arbeidsplasser i regionen og sette Søndre Viken på kartet som næringsregion.
12	Plattform for kommunikasjon		x			Behov for fornying, oppdatering, tilpasset samfunnsendringer, utviklingstrekk. Behov for ny vurdering av kanaler som det bør satses på. Plattformen erstatter kommune-delplan kommunikasjon 2015-2026
13	Handlingsprogram for Olavsdagene 2018-2030				x	Markering i Sarpsborg i 2026 av nasjonaljubileet tilsier en oppstart i 2024
14	Kommunedelplan Sandesund-Greåker				x	Svarer opp utfordringen med kompakt og attraktiv by, har kvaliteter: nær elv, kollektiv, potensial for transformasjon, behov for større variasjon i boligtilbudet i området. Det vil kreve kartlegging av grunnforholdene.
15	Plattform for eiendomsforvaltning 2017-2020			x		Skal bidra til sosial og økonomisk bærekraft (samfunnsplan) og en ønsket by- og stedsutvikling, utfordring med kompakt by
Miljømessig bærekraft						
16	Kommunedelplan vann og avløp	x				Ivaretar endringer i klima, økte miljøkrav, gi forsyningssikkerhet. Erstatter kommunedelplan vei, vann og avløp.

	Styringsdokumenter som rulleres/ utarbeides i perioden. Oppstartsår⇒	2021	2022	2023	2024	Merknader
17	Overordnet plan for vannmiljø i Sarpsborg	x				Inkluderer handlingsprogram for bekker (ny), samt handlingsplan for Isesjø og handlingsplan for Tunevannet 2017-2021. Svarer opp utfordring med klimaendringer. Samtidig bidrar planen til attraktivitet som bosted, med rekreasjon for innbyggerne.
18	Overvannsplan 2021-2023	x				Skal løse overvannsutfordringene som følge av klimaendringer. Politisk vedtatt desember 2019. Koordineres med handlingsplan for bekker.
19	Strategi for spesielle miljøtiltak i jordbruket (SMIL) 2020-2024.				x	Svarer opp utfordringen med klimaendringer. Følger syklusen med Nasjonal miljøplan som gir føringer for regional miljøplan som igjen gir føringer for kommunal strategi. Revideres hvert fjerde år og legges til grunn når kommunen fordeler statlige midler til jordbruksformål.
20	Kommunedelplan naturmangfold.	x				Innebærer først en kartlegging av naturmangfoldet, herunder bekkene med sjøørettbekker og vilt. Svarer opp utfordringen med behov for ny oversikt som gir grunnlag for arbeid med kommunedelplanen. Svarer opp utfordringene med befolkningsvekstens konsekvenser for naturmangfoldet. Forebyggende tiltak for å avverge/begrense skader fremmes. Bidrar til å kvalitetssikre og effektivisere saksbehandling og arealforvaltning.

9.1.3 Vedtatte styringsdokumenter som ikke rulleres i denne perioden

1. Kommuneplanens samfunnsdel 2018-2030
2. Kommunedelplan helse og omsorg 2017-2028.
3. Plattform for livslange tjenester 2017-2028
4. Handlingsprogram mot vold i nære relasjoner 2018
5. Handlingsprogram for legetjenesten
6. Oppvekstplan 2018-2030 (Kommunedelplan)
7. Kommunedelplan for kultur 2019-2030
8. Plattform for kulturskolen 2020-2024
9. Hovedsykkelveier i Sarpsborg og Fredrikstad
10. Kommunedelplan for Langemyr og Langemyrfjellet
11. Kommunedelplan sentrum 2019-2031.
12. Handlingsprogram «tett på» for et trygt og godt barnehage- og skolemiljø

9.1.4 Styringsdokument som utgår

1. Boligpolitisk plattform 2015.